

نگاهی به اهمیت توسعه تعاملات بین‌المللی در تحقق شعار سال و

جهش تولید با حضور در

عسل اخویان طهرانی

سردبیر
پیشران

ارتباطات و شبکه‌سازی بین‌المللی در دنیای علم و فناوری از ضروریات رشد و پیشرفت به‌شمار می‌رود. توسعه زیست‌بوم دانش‌بنیان هر کشوری در سراسر دنیا بدون تعاملات بین‌المللی شکل نمی‌گیرد و از کشورهای توسعه‌یافته تا کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه‌یافته مورد توجه است. بازارهای بزرگ بین‌المللی فرصت رقابت، افزایش کیفیت و نوآوری را برای محصولات فراهم می‌کند و تحقق رشد اقتصاد دانش‌بنیان در کشور رادست یافتنی‌تری می‌کند. در سال‌های اخیر معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست جمهوری به عنوان متولی زیست‌بوم دانش‌بنیان کشور با کمک بازوی ارتباطات برون‌مرزی خود، یعنی مرکز تعاملات بین‌المللی اقدامات مؤثری را در جهت افزایش تبادلات و بازارسازی بین‌المللی برای شرکت‌های دانش‌بنیان پیش برده است. فعالیت‌های این مرکز تا جایی تأثیرگذار بوده است که در سال گذشته با حکم رئیس‌جمهور به سازمان توسعه همکاری‌های علمی و فناوریانه بین‌المللی ارتقا یافت تا بتواند به عنوان مجموعه‌ای کلان‌تر در مسیر رشد اقتصاد دانش‌بنیان کشور و جهش تولید ایفای نقش کند. در گفت‌وگو با دکتر امیرحسین میرآبادی، ریاست این سازمان، اهمیت توسعه تعاملات بین‌المللی علم و فناوری در کشور و نحوه حمایت‌های این سازمان از توسعه بازارهای بین‌المللی محصولات دانش‌بنیان را بررسی کرده‌ایم.

تعاملات بین‌المللی علم و فناوری شامل تبادلات علمی، همکاری‌های فناوریانه و انتقال فناوری و در نهایت اتصال به بازار جهانی و توسعه اقتصاد دانش‌بنیان است. دکتر امیرحسین میرآبادی در این خصوص تصریح می‌کند: «تعاملات و هم‌افزایی میان محققان و پژوهشگران کشورهای مختلف هم سبب شکل‌گیری ایده‌های جدید و به‌دنبال آن دستیابی به علوم و محصول نوآورانه خواهد شد و هم می‌تواند به رفع چالش‌ها و نقصان‌های مسیر پژوهش کمک کند.»

وی در ادامه به ضرورت همکاری‌های بین‌المللی در حوزه فناوری اشاره کرده و می‌افزاید: «به‌طور معمول هر کشوری اولویت‌هایی را برای توسعه فناوری مشخص می‌کند و به‌دنبال دستیابی هرچه سریع‌تر به این اولویت‌هاست. از راهکارهایی که در تسریع دستیابی به این اهداف نقش مهمی دارد تعاملات بین‌المللی است. این موارد می‌تواند میان کشورهایی که اولویت‌های مشترکی دارند به تشکیل تیم‌های همکاری و هم‌افزایی شود تا دستیابی به فناوری مورد نظر با سرعت و کیفیت بالاتری فراهم شود.»

به عقیده رئیس سازمان توسعه همکاری‌های علمی و فناوریانه بین‌المللی، علاوه بر اینها موضوع دیگری که در

تعاملات بین‌المللی علم و فناوری مطرح است، توسعه اقتصاد دانش‌بنیان است. دکتر میرآبادی بیان می‌کند: «بخشی از سیدتجارت خارجی کشورها مربوط به محصولات با فناوری‌های پیشرفته بوده که در همه کشورهای دنیا متداول است. این موضوع با شناسایی نیازهای مختلف در بازار جهانی از سوی کشورها و ارائه محصولات‌شان احصا می‌شود. به همین دلیل در هر سال نمایشگاه‌های مختلفی در جهان در حوزه فناوری برگزار می‌شود. این نمایشگاه‌ها محل مناسبی برای ارائه توانمندی‌ها و آخرین دستاوردهای فناوریانه کشورها به سایر کشورهاست تا با شناسایی مخاطبان‌شان بتوانند ارتباطات تجاری را شکل دهند.»

توسعه متوازن تعاملات بین‌المللی

از دکتر میرآبادی پرسیدیم: در کشور ما تعاملات بین‌المللی علم و فناوری در کدام بخش پررنگ‌تر است، وی در پاسخ می‌گوید: «نیاز کشورهای مختلف در زمینه تعاملات بین‌المللی متفاوت است. مادر کشور ما از آنجاکه در ساختار معاونت علمی و فناوری و زیست‌بوم شکل گرفته دانش‌بنیان اجزای مختلفی درگیر هستند، زمینه مناسب برای تعاملات بین‌المللی علم و فناوری در هر سه بخش ارتباطات علمی، تبادلات فناوری و توسعه اقتصاد دانش‌بنیان فراهم است. برای مثال بنیاد ملی علم ایران در همکاری با سازمان توسعه همکاری‌های علمی و فناوریانه بین‌المللی بیشتر در زمینه تبادلات علمی فعالیت دارد؛ ستادهای توسعه فناوری که تمرکز فعالیت‌شان در زمینه فناوری است، تعاملاتی را از جنس انتقال فناوری و همکاری‌های فناوریانه شکل می‌دهند و ستادهای توسعه اقتصاد دانش‌بنیان نیز به دنبال شکلهای ارتباطاتی همسو با مسیر فعالیت‌شان هستند. به همین خاطر سازمان توسعه همکاری‌های علمی و فناوریانه بین‌المللی نیز به عنوان بازوی تعاملات بین‌المللی در تلاش است تا در هر سه حوزه ارائه خدمت کند و مسیر همکاری‌های بین‌المللی را برای تمام اجزای فراهم و تسهیل کند.»

ضعف در بازاررسانی

دکتر میرآبادی با اشاره به این که ما در کشور شرکت‌های دانش‌بنیان بسیار قوی و توانمندی داریم که محصولات ارزشمندی تولید می‌کنند، تصریح می‌کند: «اما همچنان بخش مهمی از این شرکت‌ها در بازاررسانی و ارائه

محصول‌شان به شکل قابل قبول در بازار جهانی ضعف دارند. این ضعف از جنس فنی نیست، بلکه بیشتر از جنس ناآشنایی با بازار متناسب، ناآشنایی با نیازها و الزامات بازار حتی به لحاظ طراحی صنعتی محصول یا نحوه ارائه محصول است. به همین دلیل حضور شرکت‌های دانش‌بنیان در بازارهای جهانی متناسب با رشد شرکت‌های دانش‌بنیان در کشور نیست.» وی در ادامه می‌افزاید: «در حال حاضر بیش از ۹۶۰۰ شرکت دانش‌بنیان در کشور داریم در حالی که فقط کمتر از هزار شرکت آمادگی ورود به بازار جهانی یا تجارت بین‌المللی را دارند. البته در سال‌های اخیر با اقدامات صورت گرفته دیدگاه ترویجی خوبی در بین شرکت‌های دانش‌بنیان شکل گرفته است و اکنون شرکت‌ها در زمان تولید محصول نگاه صادراتی هم دارند و به دنبال دریافت گواهی‌نامه‌ها و استانداردهای بین‌المللی برای محصولات‌شان هستند.» دکتر میرآبادی در خصوص اقداماتی که منجر به ترویج نگاه به بازارهای بین‌المللی در میان شرکت‌های دانش‌بنیان شده است، به «پیشران» می‌گوید: «این روند در تمام سال‌های فعالیت زیست‌بوم دانش‌بنیان کشور وجود داشت. واقعیت این است که شرکت‌های دانش‌بنیان بیشتر تمرکزشان معطوف به توسعه دانش فنی و محصولات با فناوری پیشرفته است و در بحث‌های بازرگانی و تجارت خارجی ضعف جدی دارند. در یکی دو سال اخیر با جدیت بیشتری در حال پیگیری رفع این ضعف‌ها در شرکت‌ها هستیم. در این مدت تعداد اعزام به نمایشگاه‌های خارجی، هیأت‌های خارجی‌پذیرش شده، بوت‌کمپ‌ها و دوره‌های آموزشی مرتبط با صادرات برگزار شده برای شرکت‌ها نسبت به سال‌های گذشته افزایش قابل توجهی داشته است و شرکت‌های دانش‌بنیان بیشتری اکنون آمادگی اتصال به بازارهای خارجی دارند.»

ظرفیت بازارهای جهانی برای تحقق شعار سال

رئیس سازمان توسعه همکاری‌های علمی و فناوریانه بین‌المللی با اشاره به اهمیت تولید از نگاه رهبر معظم انقلاب که شعار سال ۱۴۰۳ را «جهش تولید با مشارکت مردمی» اعلام کرده‌اند، سال ۱۴۰۲ نیز بر رشد تولید تأکید داشتند و سال ۱۴۰۱ هم سال تولید، دانش‌بنیان، اشتغال آفرین نامگذاری شده بود، خاطرنشان می‌کند: «این موضوع اتفاق بسیار خوبی است؛ تحقق رشد و جهش تولید وابسته به ایجاد بازارهای بزرگ‌تر و تقاضای بیشتر برای

تولیدکنندگان است. از مهم‌ترین راهکارهای توسعه بازار، ایجاد بازارهای جدید خارجی است که در حال حاضر با جدیت در حال پیگیری آن هستیم؛ مانند برخی از کشورهای همسایه که کمتر به ظرفیت بازارشان توجه شده بود و برخی کشورهای آمریکای لاتین و کشورهای آفریقایی که تا به حال به آنها کمتر توجه شده بود. این بازارهای جدید زمینه را برای رشد تولید شرکت‌های دانش‌بنیان فراهم و تجربیات خوبی را هم برای‌شان ایجاد می‌کند. زیرا برای این که از محصولی در بازارهای خارجی استقبال شود، حتماً کمک می‌کنیم که روی مؤلفه‌های مختلف آن از جمله کیفیت، ویژگی‌های ظاهری، خدمات پس از فروش، تأمین قطعات و... کار شود. بنابراین این روند علاوه بر افزایش تولید، موجب ارتقای کیفیت محصول و دستیابی به بازارهای جذاب‌تری هم برای شرکت‌ها خواهد شد.»

نهادی بالادستی برای تعاملات گسترده‌تر

در روزهای پایانی سال ۱۴۰۲ با حکمی از سوی رئیس‌جمهور، شاهد ارتقای مرکز تعاملات بین‌المللی علم و فناوری به سازمان توسعه همکاری‌های علمی و فناوریانه بین‌المللی بودیم. از دکتر میرآبادی در خصوص اهمیت این ارتقا پرسیدیم؛ وی در پاسخ می‌گوید: «این موضوع از چند سال پیش مطرح شده بود و در نهایت در اسفند سال گذشته به صورت رسمی انجام شد. واقعیت این است که بازیگران متعددی در حوزه علم و فناوری کشور در حال فعالیت هستند؛ از معاونت علمی و فناوری گرفته، تا وزارتخانه‌های مختلف از جمله وزارت علوم، وزارت بهداشت و نهادهای سیاست‌گذاری مانند شورای عالی انقلاب فرهنگی. بانصیب سند جامع توسعه روابط علمی و فناوریانه بین‌المللی از سوی شورای عالی انقلاب فرهنگی، مسئولیت اجرایی‌سازی آن به معاونت علمی و فناوری واگذار شد. این سند تکمیل‌کننده و متصل‌کننده همه اقدامات نهادهایی است که در حوزه علم و فناوری فعالیت دارند. تا پیش از این مسئولیت از مسیر مرکز تعاملات انجام می‌شد اما این هماهنگی، هم‌افزایی، رفع موانع و تسهیل‌سازی به مجموعه‌ای بالادستی تراز مرکز تعاملات نیاز داشت تا بتواند علاوه بر مأموریت‌های اجرایی که بر عهده مرکز تعاملات بین‌المللی معاونت علمی و فناوری بود بتواند نقش تنظیم‌کننده‌ای در تعاملات بین‌المللی کل زیست‌بوم علم و فناوری کشور و میان نهادها و دستگاه‌های

